

Podstawy prawa walutowego RP

Petr Mrkývka

Ustrój monetarny - pojęcie

- System pieniężny, walutowy, monetarny jeden z fundamentów suwerenności państwa
- **Suwerenność monetarna** – lex monetae
- Państwo posiada osobiste prawo do wprowadzenia i dysponowania własną walutą
- Władztwo nad walutą, własna polityka monetarna – wolność w jej tworzeniu i realizacji
- Zakaz dyskryminacji monetarnej

Prawo systemu pieniężnego =

- = Prawo walutowe

prawa ustroju monetarnego

prawa obrotu monetarnego

i rozliczeń bezgotówkowych

Przymusowy obrót monetarny (gotówkowy)

Pieniądz elektroniczny

Bezgotówkowe przelewy płatnicze

Reforma walutowa

- Zmiana jednostki pieniężnej
- Zmiana wartości waluty
- Zmiana parytetu walutowego
- Zmiana uprawnień emisyjnych
- Sukcesja (następstwo) walutowe

Sukcesja walutowa

- *Sukcesja walutowa* = następstwo po innej walucie wycofanej z pewnego obszaru płatniczego
- *Prawdziwa sukcesja walutowa* = stan prawny przy kontynuacyjnym utrzymaniu uprawnień i obowiązków po zmianie waluty - przeliczniki
- 1919, 1924, 1939, 1945, 1950, 1994 ...????? €

Reforma pieniężna

- Prosta wymiana znaków pieniężnych
- Po 10 – 20 latach
- Powody: techniczne, prewencyjne, ideowe, polityczno-ustrojowe, estetyczne ....
- Wyniki: unieważnienie znaków pieniężnych całego rodzaju, wycofanie z obiegu, wymiana, prekluzja, likwidacja
- Państwa bez prekluzji monetarnej: np. USA. Nie absolutnie – wycofane z obiegu banknoty/bilety o nominałach wyższych 100 USD

Kodyfikacja prawa walutowego

- Sen o jednolitej ustawie walutowej
- Polskie prawo walutowe – zbiór inkorporowanych przepisów z różnych ustaw
- Ustawy walutowe:

Ustawa o NBP z 29-08-1997 (Dz.U. 1997 nr 140 poz. 938)

Ustawa o przeciwdziałaniu praniu pieniędzy oraz finansowaniu terroryzmu z 1-03-2018 (Dz.U. 2018 poz. 723)

Ustawa – Prawo bankowe z 29-08-1997 (Dz.U. 1997 nr 140 poz. 939)

Ustawa o usługach płatniczych z 19-08-2011 (Dz.U. 2011 nr 199 poz. 1175)

Ustawa o denominacji złotego z dnia 7-07-1994 (Dz.U. 1994 nr 84 poz. 386)

~~**Ustawa o zmianie systemu pieniężnego z 28-10-1950**~~

Konstrukcja hipotetycznego kodeksu walutowego

- Jednostka pieniężna i jej podział na jednostki ułamkowe (1Zł = 100 groszy, 1 Kč = 100 haléřy, 1 Ft. = 100 fillérów, 1 € = 100 centów ...)
- Parytet i wymienialność (pieniądz fiducjarny, konwertowalny)
- Znaki pieniężne oraz zasady ich emisji
- Instytucja emisyjna i jej uprawnienia w sprawie emisji
- Zasady przymusowego obrotu gotówką oraz zasady bezgotówkowych systemów płatniczych
- Instrumenty opieki nad walutą
- Stosunek do poprzedniej waluty i prawa walutowego

Konstytucjonalizacja waluty

- Zapis regulacji waluty w postaci części składowej suwerenności państwa
- Zapis w konstytucji waluty w postaci symbolu narodowego: Np.: „*K) cikk*”

Magyarország hivatalos pénzneme a forint.“

- Konstytucja RP?

Art. 227 ust. 1

- Centralnym bankiem państwa jest Narodowy Bank Polski.
- **Przysługuje mu wyłączone prawo emisji pieniądza oraz ustalania i realizowania polityki pieniężnej.**
- Narodowy Bank Polski **odpowiada za wartość polskiego pieniądza.**

Konstytucja Republiki Czeskiej

1/1993 Sb.

1993 – 2001

HLAVA ŠESTÁ

Česká národní banka

Čl.98

(1) Česká národní banka je ústřední bankou státu. Hlavním cílem její činnosti je **péče o stabilitu měny**; do její činnosti lze zasahovat pouze na základě zákona.

(2) Postavení, působnost a další podrobnosti stanoví zákon.

Od 2002

HLAVA ŠESTÁ

Česká národní banka

Čl.98

(1) Česká národní banka je ústřední bankou státu. Hlavním cílem její činnosti je **péče o cenovou stabilitu**; do její činnosti lze zasahovat pouze na základě zákona.

(2) Postavení, působnost a další podrobnosti stanoví zákon.

Konstytucja Republiki Słowackiej

462/1992 Zb.

Do 30.6.2001

Čl.56

Čl.56

Slovenská republika zriaďuje **emisnú banku**. Podrobnosti ustanoví zákon.

(1) **Národná banka Slovenska** je nezávislá centrálna banka Slovenskej republiky. Národná banka Slovenska môže v rámci svojej pôsobnosti vydávať všeobecne záväzné právne predpisy, ak je na to splnomocnená zákonom.

(2) Najvyšším riadiacim orgánom Národnej banky Slovenska je Banková rada Národnej banky Slovenska.

EMISJA

Emisja

- Emisja znaków pieniężnych – emisja monet i banknotów
- Emisja pieniędzy – kredyt, obowiązkowe rezerwy w banku centralnym (art. 38 UNBP)

Emisja znaków pieniężnych

Art. 31.

- Znakami pieniężnymi Rzeczypospolitej Polskiej są banknoty i monety opiewające na złote i grosze.

Art. 32.

- Znaki pieniężne emitowane przez NBP są prawnymi środkami płatniczymi na obszarze Rzeczypospolitej Polskiej.

Emisyjny akt prawny

- **Zarządzenie Prezesa NBP (art. 33.)**

Treść:

- Wzory i wartość nominalna banknotów
- Wzory, wartość nominalna, stopy, próby i masa monet
- Wielkość emisji znaków pieniężnych,
- Terminy wprowadzenia do obiegu
- *Not.: Na podstawie art.9 ust.1 UNBP z 1989r.*

Demisyjny akt

- **Zarządzenie Prezesa NBP** (art. 33 ust. 2)

Treść:

- Określenie znaków pieniężnych do wycofania
- Termin rozpoczęcia procesu
- Ukończenie przymusowego obrotu - pozbawienie mocy prawnego środka płatniczego
- Terminy wymiany
- Lista banków

Denominacja

- Rodzaj reformy walutowej
- Ostatnie denominacje w Europie: Polska, Bułgaria, Rumunia, Turcja, Rosja, Białoruś

Wymiana zużytych lub uszkodzonych znaków pieniężnych

Ustawa o NBP

Art. 34.

1. Znaki pieniężne, nieodpowiadające wskutek zużycia lub uszkodzenia warunkom ustalonym przez Prezesa NBP, przestają być prawnym środkiem płatniczym na obszarze Rzeczypospolitej Polskiej i podlegają wymianie.
2. Prezes NBP określa, w drodze zarządzenia, szczegółowe zasady i tryb wymiany znaków pieniężnych, o których mowa w ust. 1.

Zarządzenie nr 1/2003 Prezesa NBP

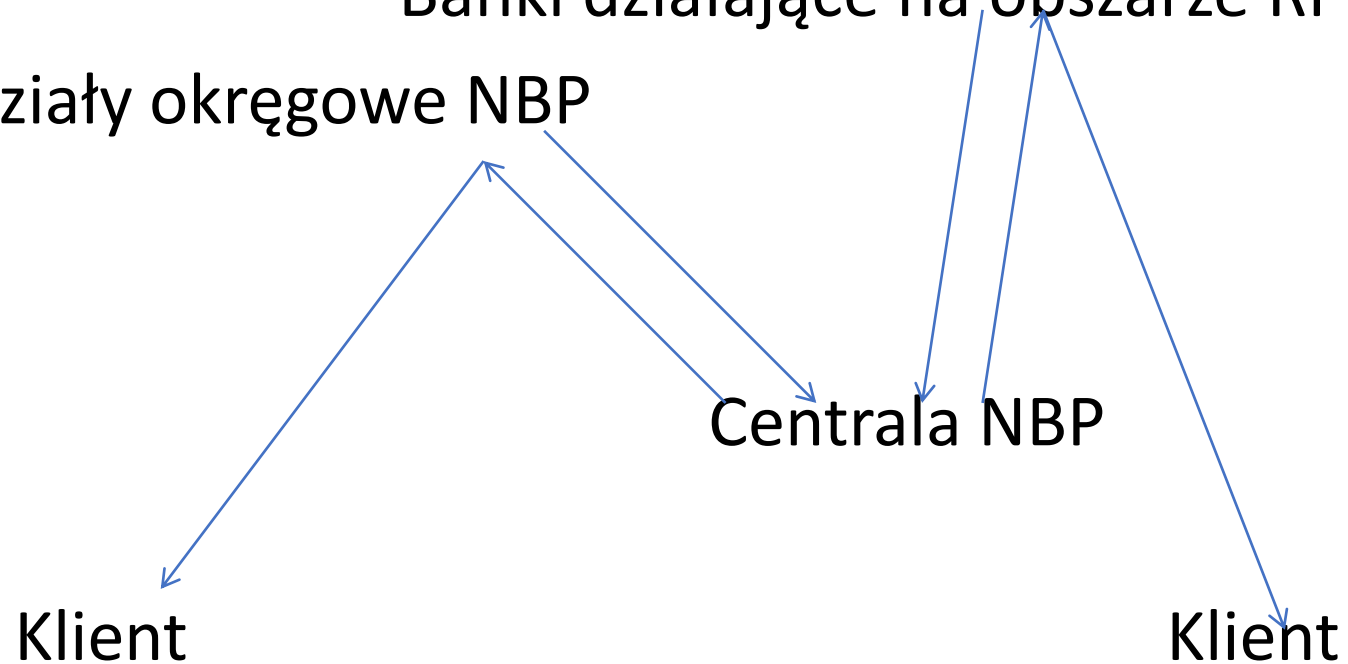
- Szczegółowe zasady i tryb wymiany znaków pieniężnych, które wskutek zużycia lub uszkodzenia przestają być prawnym środkiem płatniczym na obszarze RP (Dz.Urz.NBP 2013 r. Nr 31)

Podmioty dokonania wymiany

Banki działające na obszarze RP

- Oddziały okręgowe NBP

Warunki wymiany

Znaki pieniężne:

- Krajowe
- Zużyte
- Uszkodzone
- Bez podejrzeń o ich autentyczności
- Cechy umożliwiają rozpoznanie ich wartości nominalne

Ustalenie wartości wymiany

- W pełnej wartości nominalnej:
100 % - 75 % pierwotnej powierzchni
- W połowie wartości nominalnej:
75 % - 45 % pierwotnej powierzchni

Zatrzymanie fałszywych znaków pieniężnych

Art. 35.

1. Fałszywe znaki pieniężne podlegają zatrzymaniu, **bez prawa do zwrotu** ich równowartości.
2. Przepis ust. 1 stosuje się odpowiednio do fałszywych banknotów i monet opiewających **na waluty obce**.
3. Prezes NBP określa, w drodze **zarządzenia**, zasady i tryb postępowania przy zatrzymywaniu znaków pieniężnych (podejrzanych co do autentyczności) oraz po-stępowania z fałszywymi znakami pieniężnymi. Zarządzenie wymaga uzgodnienia z Ministrem Sprawiedliwości i ministrem właściwym do spraw wewnętrznych

Literatura

- <https://www.nbp.pl/publikacje/historia/zarys-historii-polskiej-bankowosci-centralnej.pdf>
- https://www.nbp.pl/publikacje/historia/grabski_ksiazka.pdf
- <https://www.nbp.pl/publikacje/bci/ewolucja-strategii-celu-inflacyjnego.pdf>
- Wantoch-Rekowski, Jacek, Morawski, Wojciech, Majka, Paweł. *Podstawy prawa finansów publicznych*. Warszawa: Wolters Kluwer 2022. s. 202-215

Zadania

1. Zapoznaj się z www.nbp.pl
2. Jakie jest konstytucyjne uwarunkowanie NBP?
3. Jakie są funkcje, cel i zadania NBP?
4. Jakie są organy NBP?
5. Jaką rolę pełni Komisja Nadzoru Finansowego?